

METODIKA PRO PRÁCI V POBYTOVÝCH SLUŽBÁCH SOCIÁLNÍCH
SLUŽEB MĚSTA KROMĚŘÍŽE P. O.

DEMENCE NENÍ DŮVODEM K IZOLACI 1

Po6 - BIOGRAFIE

ZAVÁDĚNÍ RESPEKTUJÍCÍCH POSTUPŮ DO PŘÍMÉ PÉČE
O KLIENTY S DEMENCÍ



Verze: 01/2021



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



Inovativní přístup k práci s osobami s diagnostikovanou demencí v Kroměříži
CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015185

Obsah

I. BIOGRAFIE V PÉČI O KLIENTY S DEMENCÍ	2
1.1 CO JE TO ZA METODU	2
1.2 KOMU SLOUŽÍ	2
1.3 NA CO JE TŘEBA MYSLET	2
1.4 VYUŽITÍ BIOGRAFIE V PÉČI	3
1.5 RIZIKA A LIMITY VYUŽÍVÁNÍ ŽIVOTNÍCH PŘÍBĚHŮ	9

I. BIOGRAFIE V PÉČI O KLIENTY S DEMENCÍ

Metoda biografická – (z řec. bios = život, grafo = píši) je jedna z analytických metod postavená na studiu a rekonstrukci životopisů neboli biografii.

1.1 Co je to za metodu

Metoda péče zaměřeného na člověka. Kdy v jeho pojetí, v přístupu orientovaném na člověka, je pomáhající pracovník nehodnotící a nedirektivní.

Základním stavebním kamenem metody práce s životním příběhem (biografií) klienta, není jenom sběr informací o klientovi, ale mění základní postoj personálu vůči seniorovi. Vztah mezi klientem a pracovníkem je podložen otevřeností, respektem, vstřícností a zájmem o klientovu minulost s jeho zážitky a způsoby překonávání zátěžových situací. Je to model aktivující a reaktivující.

1.2 Komu slouží

Práce s biografií tvoří základní předpoklad pro práci se seniory, starými, nemocnými klienty s depresí a především s demencí. Chování, psychiku, postoje ke společnosti a vlastní osobnost vytváří u každého člověka jeho individuální životní historie. U lidí s Alzheimerovou chorobou je nápadné, že právě životní situace, především z mládí, kdy ještě žili v domácím prostředí s rodiči, hrají velkou roli pro schopnost verbálního vyjadřování a také pro jejich duši.

Každý člověk má svoji vlastní jedinečnou osobnost a životní historii, které jsou nedílnou součástí jeho osoby a tvoří jeho vlastní jedinečnou identitu, proto za účelem poskytování péče zaměřené na člověka je nutné zaměřit se na osobu člověka v celé její komplexnosti. Péči zaměřenou na člověka lze také definovat jako péči, jež respektuje člověka jako jednotlivce a je organizována na základě jeho potřeb.

1.3 Na co je třeba myslet

Při doprovázení klienta cestou vzpomínek s cílem vyhledat a podpořit celoživotně naučené mechanismy pro zvládání zátěžových situací, se nejvíce zaměřujeme na období do 25 let. Reakce seniorů, které přicházejí s postupným věkem, jsou často zrcadlením souvisejícím se zážitky z dětství a rané dospělosti. Všechny stereotypy chování v období 0 - 25 let se zachovávají nejdéle.

Co je k tomu potřeba

- individuální přístup, uznání jedinečnosti člověka.
- chápání světa z perspektivy klienta.
- znát sociální prostředí, které podporuje uspokojování psychologických potřeb.

Základní rozdělení biografie:

- singulární – individuální biografie, životní biografie s emocionálním podtextem
- historická – společensko-kulturní aspekt doby odrážející se v biografii
- regionální – každý region má svá specifika – město, venkov, nářečí, zvyky

Metoda biografie se zaměřuje na oblasti:

- orientované na komunikaci – využívají rozhovorů a diskuzí na zvolené téma z biografie klienta
- orientované na aktivity – společné vaření, hry, oslavy, výlety apod. Tyto akce jsou podloženy znalostí biografie klientů
- orientované na tvorbu dokumentu – knihy biografie, které jsou výsledkem tvorby klienta s využitím fotografií a dobových dokumentů

1.4 Využití biografie v péči

Biografická péče je přínosem pro klienta samotného, který je vnímán především jako člověk se svou historií, a to jak individuální, regionální či kolektivní. Biografii klienta využíváme pro nastavování individuálního plánu i cílů klientů. Biografie klienta nám ukazuje cestu pro nastavování individuálního plánu ve všech oblastech péče o klienta.

- informace z biografie klienta jsou adekvátně zhodnotitelné a využitelné v individuální plánech péče + biograficky podložených osobních cílech
- v plánování aktivit klientů, protože ne každý klient má potřebu zpívat a hrát člověče nezlob se
- pro individualizovanou péči zaměřenou především na prevenci – postavenou na silných stránkách klienta - podpora stávajících schopností – udržení soběstačnosti -ošetřovatelská péče

Na základě poznání a porozumění je možné poskytovat péči podporující, stimulační, individuální - zjišťujeme např.:

- denní rituály
- biorytmus dne
- návyky, zvyklosti/rituály při uspokojování běžných potřeb
- způsob používání pomůcek, předmětů, komunikační specifika
- pravidelné aktivity, činnosti
- uspořádání prostředí, vazby na osoby, předměty

Konkrétní práce s biografií klienta

Při práci s biografií získáváme různé informace:

1. obecné/známé informace – vstupní – pracovníci získávají základní přehled o životních událostech seniora – spolupráce s rodinou klienta (fakta),
2. doplňující/dodatečně zjištěné informace – senior doplňuje již známé informace, otvírá více pohled na svůj život (emoční prožitky k faktům),
3. pravidelná aktualizace biografie - průběžně zjištěné informace.

Biografické dokumenty/formuláře

- BIOGRAFICKÁ KNIHA = ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH – život klienta v souvislostech – odpověď na otázku „Kdo je můj klient?“ / BIOGRAFICKÝ LIST
- Každodenní potřeby klienta - biograficky podložená anamnéza, dotazník vztahující se k jednotlivým potřebám a každodenním činnostem

Rodokmen

Životní princip normality

můžeme jej vyčíst z individuální biografie seniora a také biografie kolektivní (vyžití kolektivní časové osy) - rok narození + 25let

- informace z biografie pomáhá vytvořit prostředí pro klienta co nejvíce identické s jeho domácím prostředím, a tímto také podpořit pocit domova

Metody zaměřené na komunikaci

Metody s využitím rozhovorů a diskuzí na dané téma

Individuální biografická práce:

- začíná ještě před nástupem do domova (zajistí rodinní příslušníci ve spolupráci se sociálním pracovníkem),
- její cílem je – poznat život seniora – nastavení individuálního plánu, nastavení péče, plánu potřebné podpory, aktivizace,
- záznam získaných dat – dále zpracovávají pracovníci v přímé obslužné péči,
- pozor na neprofesionální přístup – ztráta důvěry seniora.

Skupinová biografická práce:

- navazuje na individuální biografickou práci,
- citlivě vede ke vzpomínání na různé životní události - Příklady: oslavy narozenin, slavení svátků, vzpomínání - témata se vztahem k linii života, ročnímu období, společným místům,
- pečení, vaření,
- stolování, čajový rituál,
- tanec, cvičení (sokol, spartakiáda),
- zahradničení,

- činnosti spojené s ročním obdobím – sušení bylin, zavařování, nakládání zelí, křížaly, loupání ořechů, draní peří
- výlety,
- práce s mapou,
- módní přehlídka.

Biografické zdroje pro využití v oblasti péče

- podkladem pro jeho nastavení uspokojování potřeb je znalost konkrétních informací z biografie
- vydefinování základních oblastí potřeb
- hygiena, oblékání, spánek, důležitost „být ženou/mužem/ - sexualita
- čas ranního vstávání, čas večerního uléhání ke spánku - zvyklosti před usnutím, poloha pro usínání, typická přikrývka, polštáře, odpočívání během dne – jak a kde si nejlépe odpočine (lůžko, křeslo...)
- jaké má zvyklosti v péči o vousy
- jaké je uživatel zvyklí používat hygienické prostředky
- jaké jsou zvyklosti při mytí – preferuje vanu, sprchu – jakou má rád teplotu vody
- informace ohledně vzhledu klienta - zvyklosti v účesu, péče o pleť, péče o nehty, oblíbené vůně...
- typické oblečení a typické doplňky (korále, klobouky, šátky, kravata...)
- zvláštnosti v oblékání
- oblíbené barvy oblečení, materiály....
- důležitosti ženství – např. mít nalakované nehty, mít podprsenku
- důležitosti mužství – pravidelné holení
- orientace, potřeby bezpečí, způsob komunikace,
- chování – zátěžové situace, zdraví/bolest
- orientace místem / prostředím
- orientace časem, orientace osobou, orientace situací
- co přináší klid, jistotu – bezpečí
- důležité předměty, osoby
- co jej rozruší – z čeho měl vždy v životě obavy
- jak dříve zvládal životní zátěžové situace – s nadhledem, těžce apod.
- byl v životě akční (když se něco dělo) či měl rád klid

- komunikace – rodný jazyk, jaké uměl cizí jazyky, nářečí, jak mu doma říkali (rodiče, kamarádi), přezdívky, co často slyšel od rodičů, oblíbená píseň, báseň, pohádka z dětství, modlitba
- pozitivní komunikační témata
- negativní komunikační témata
- co v životě pomáhalo v nemoci, při bolesti (při kašli hašlerka, doušek francovky)

Hybnost

- pravák/levák
- dříve – oblíbený sport – celkově vztah k pohybu
- typické činnosti v životě - pohyby

Vylučování

- typické rituály spojené s vylučováním (večer hrníček mléka...)
- doma – kde bylo WC umístěno

Stravování

- co uživatel používal při stravování – lžičky, příbor..., z čeho je zvyklí jíst, pít
- co je uživatel zvyklý pít např. ke snídani (čaj, bílá káva...), jaké má uživatel rád a nerad pít – během dne
- jaké má životní stravovací zvyklosti – rituál (pije kávu – kdy, jakou apod.)
- jaké má uživatel rád/nerad jídlo – přeje-li si tyto potraviny dokupovat PSS
- jaké má klient rád a nerad pít
- jak se doma stolovalo – celá rodina, jednotlivci

Oblast zájmů, zálib

- co dělával, aby se cítil dobře
- jaké měl záliby – v jaké životní etapě
- jaké rád prováděl činnosti (které dělal doma, v práci – dřívější zaměstnání (historie)
- zvuky, které rád poslouchal (rádio, tv, hudba...)
- na co se rád díval (filmy, obrázky, knihy, příroda – roční období...)

Společenský a duchovní život

- býval rád mezi lidmi – chodil do společnosti, za zábavou
- byl veden víře
- kdy se cítil v životě nejšťastnější – v jaké životní roli

- kdy mu v životě dobře došlo – v jaké roli

Stupeň regrese

- kdy mu v životě dobře došlo – v jaké roli

Stupeň regrese (Postupný úpadek a rozvoj demence)	Chování klienta	Aktivizace	Příklady aktivizace
Žádná regrese	<ul style="list-style-type: none"> • Žádné psychogenní nápadné chování 	<ul style="list-style-type: none"> • Podněty kvantitativní aktivizace 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivizace a motivace zájmů klienta, jeho smyslových, myšlenkových i fyzických stránek
Mírná regrese	<ul style="list-style-type: none"> • Lehké poruchy v nápadnosti chování • Rané stádium – poruchy ve složce orientace místem, časem a osobou a situací • Dezoriantace jen v jedné složce 	<ul style="list-style-type: none"> • Kognitivní aktivizace • Realitou orientované terapie • Podpora orientace, trénink paměti 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozhovory • Podpora komunikačních dovedností • Doplnování přísloví, textů • Práce s kalendářem
Střední regrese	<ul style="list-style-type: none"> • Středně těžké poruchy chování • Střední stádium – významné poruchy ve složce orientace • Dezoriantace ve dvou složkách 	<ul style="list-style-type: none"> • Emocionální aktivizace, zážitková aktivizace na podporu orientace a rituálů • Emocionální stabilizace 	<ul style="list-style-type: none"> • Znovuoživení pocitů radosti z pěkných starých časů osobní a pracovní aktivity – vzpomínání • Posílení pocitu sebevědomí – pomáhání v pracovních terapiích, sdělování zkušeností

			<p>studentům, pracovníkům</p> <ul style="list-style-type: none"> • Redukce negativních emocí, strachu, neklidu
Těžká regrese	<ul style="list-style-type: none"> • Těžké až velmi těžké poruchy chování • Těžké stádium dezorientace • Dezorientace ve třech až čtyřech složkách 	<ul style="list-style-type: none"> • Smyslová aktivizace • Specifické intervence • Stimulace smyslů 	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulace zraku s využitím fotografií a obrázků • Stimulace čichu • Stimulace chuti • Stimulace sluchu- poslech oblíbených skladem, zvuky lesa • Stimulace hmatu – dřevo, písek, mušličky, zvířata – canisterapie • Stimulace tělesného vnímání v rámci oblékání – oblékáme věci, které má rád, na které byl zvyklý

Co práce s biografií rozvíjí

- podporu schopnosti péče o sebe
- udržovat co nejdéle kognitivní funkce a oživení psychiky
- oživení zájmu pečujících
- ošetrovatelskou péči s důrazem na psychiku klienta
- usnadnění adaptace klienta
- spolupráci s rodinou
- individualizaci v poskytované péči

Přínosy biografie pro seniora PŘEDEVŠÍM S DEMENCI

- uvědomění si vlastní osobnosti v dřívějších souvislostech – vlastního JÁ
- sběr údajů – vzpomínání - významný prvek komunikace - stimuluje kontakty, ovlivňuje mezilidské vztahy
- nahrazení absence minulosti, přiblížení minulosti dnešku, detailů každodenního života
- návrat do šťastného období, ke šťastným prožitkům – navození příjemných emocí
- posílení vztahů mezi personálem a klientem – vybudování důvěry

1.5 Rizika a limity využívání životních příběhů

Co se týká rizik a limitů využívání životních příběhů, v první řadě je třeba mít na paměti, že práci s životními příběhy nelze nekriticky uplatňovat u každého klienta, neboť ne každý rád vzpomíná, ne každému práce se vzpomínkami vyhovuje. Pro některé klienty může být přímo nevhodná, a to z důvodu osobní preference nebo proto, že v někom může vzpomínání obecně vyvolávat zármutek či tíseň. Rizikem je však také to, že kdykoliv během práce s životním příběhem může dojít k vyvolání takových vzpomínek, které povedou k rozrušení klienta.

Další z rizik může být také nedostatek času na práci s životní historií člověka. Především nedostatek času ve vztahu k jiným prioritám organizace, zejména v souvislosti s přetrváváním organizační kultury orientované na úkoly a výkon.

Dalším rizikem při tvorbě výsledného produktu může být spolupráce s rodinou, kde převáží zájmy rodinných příslušníků nad zájmy klienta. Na druhou stranu snaha rodinu distancovat může být rodinnými příslušníky pocíťována negativně, vyloučení rodiny může také snižovat kvalitu výsledného záznamu. Proto je třeba vyjednávat za účelem uspokojení potřeb všech zúčastněných a snažit se najít způsob, jak do výsledného záznamu zahrnout příspěvky všech zúčastněných aktérů, přičemž hledisko klienta by mělo být vždy považováno za stěžejní.